

kapni a kocsik elé. A vendégek azonban nem esnek kétségbe, és az útra félretett pénzből fényes estélyt rendeznek a helyszínen.

4. Pjotr Iljics Csajkovszkij (1840-1893):

„Jolánta” – Ibn-Haki áriája

A *Jolánta* Csajkovszkij utolsó operája, Henrik Hertz dán költő *René király lánya* című, 1845-ben megjelent verses drámája nyomán. Az opera témája a kor színpadi szerzőinek szokásától merőben eltérő: egy vak lány szerelemre ébredése és ennek hatására csodás gyógyulása.

A történet a 15. században játszódik, címszereplője a szép Jolánta, René király lánya, születése óta vak. Ibn-Haki mór orvos megvizsgálja a leányt, de rossz hírral szolgál a királynak: nem tudja visszadni a látását. Viszont azt javasolja, hogy mondják el Jolántának az igazságot. Ugyanakkor hozzát teszi, hogy abban az esetben, ha valami olyan hatás éri a leányt, ami miatt ő maga is akarja, hogy lásson, talán van esély a gyógyulásra. A Vaudémont gróffal való találkozás – a férfi szavai, kedvessége - eddig nem érzett érzéseket keltenek Jolántában. Az orvos újra megpróbálja – immár sebészi úton - visszadni a leánynak a látását, s a beavatkozás ezúttal sikeres. Vaudémont gróf nemcsak a látás lehetőségét hozta el Jolanta számára, hanem a szerelmet is.

5. Gaetano Donizetti (1797-1848):

„Szerelmi bájital” –Dulcamara áriája

Donizetti korának egyik legtermékenyebb szerzője volt. Egyik leghíresebb vígoperája a *Szerelmi bájital* egy máig aktuális kérdést feszeget: vajon mitől ébred fel két emberben egymás iránt a szerelem? A szegény parasztleány Nemorino jobb híján a csodadoktor, Dulcamara bájitalában hisz, míg bálványá Adina csak lassan látja be, hogy nem a pénz, hanem az elkötelezettség ereje tud megtartani egy kapcsolatot.

A Firenze környéki faluba érkezik egy kuruzsló, a magát csodadokorként - medikusként, híres enciklopedikusként - hirdető Dulcamara. Egy szerelmes ifjú – Nemorino - felkeresi és kér tőle Izolda varázsszeréből, amivel annak idején Trisztánt is rabul ejtette. Dulcamara számára ismeretlen ez a varázsszer, de feltalálja magát és varázsszerként egy üveg bordeaux-it ad Nemorinónak. Rögtön hozzá is teszi: a hatás nem lesz azonnali legalább huszonnégy órának el kell telnie, míg mutatkozni fog (addigra neki már bittal üthetik a nyomát). Nemorino végül – többek között a bájitalnak köszönhetően – elnyeri Adina szerelmét, így Dulcamaranak sem esik bántódása.

6. Gaetano Donizetti (1797-1848):

„Don Pasquale” - Malatesta áriája

Az opera buffa (vígopera) műfajának egyik utolsó remekműve Donizetti Don Pasquale-ja. Pazar humorával, színpompás jellemeivel, virtuóz énekszólamaival méltán az operaszínpad egyik legismertebb bohózata. A népszerűséghez azonban a történet aktualitása is hozzájárul: egy társ után sóvárgó öregemberről, jó életre vágyó szerelmesekről, egymásban nem bízó rokonokról, vagyis örök emberi vágyakról, ábrándokról és csalódásokról szól.

Az öreg, jómódú Don Pasquale unokaöccse, Ernesto nem hajlandó elvenni azt a leányt, akit bácsikája jelölt ki számára, mert a csinos özvegyet, Norinát szereti. Don Pasquale bosszúból elhatározza,

hogy maga fog megnősülni. Háziorvosa, Malatesta doktor szállítja neki a menyasszonyt: hűgát, Sofroniát. Ő azonban nem más, mint Norina, akit az öregúr nem ismer. A doktor Ernesto barátja, és így akarja elkerülni, hogy Don Pasquale valami bolondságot csináljon.

Az 1. felvonásbeli *Bella siccome un angelo* kezdetű áriájában elragadó hűga bájairól énekel Don Pasqualenak.

7. Gaetano Donizetti (1797-1848):

Don Pasquale - Malatesta duettje (Hadaró-kettős)

Találkozásuk alkalmával Sofronia nagyon megtetszik a koros vőlegénynek, nyomban meg is tartják az álesküvőt. Még meg sem száradt a tinta a házasságlevélen, máris elszabadul a pokol. Sofronia veszekszik, költekezik, sőt még meg is pofozza férjcsékjét. Amikor kiderül, hogy az asszony mással is randevúzik, Don Pasquale meg akar tőle szabadulni. Malatestával tervet szőnek, ekkor hangzik el a híres „hadaró-kettős”.

A hadaró-ária XVIII-XIX. századi opera buffa egyik jellegzetes ária-típusa. Az igen gyors beszéd zenei képe: rendszerint egy vagy néhány hangon kell a sok szöveget rövid idő alatt elhadarni.

8. Liszt Ferenc (1811-1883):

Norma parafrázis (Réminiscences de Norma de Bellini)

A 19. században már bevett gyakorlatnak számított az a zeneszerzői eljárás, hogy egy-egy sikert aratott darabból, vagy annak részletéből valaki átíratot készített népszerűsítés céljából. Míg korábban fűvös együttesekre – és többnyire házi használatra – készültek ezek az átíratok, addig a romantika korában már maga a zongora önmagában is alkalmasnak mutatkozott erre a feladatra.

Liszt Ferenc, kiemelve a „házi használatból” magasabb szférába emelte ezeket az átíratokat (legyen szó Beethoven szimfóniáiról vagy Schumann és Schubert dalairól). Keze alatt a koncertdarabok szintjére emelkedtek a Liszt által nagyra becsült kortársak divatos zenés színpadi műveinek jeleneteiből, áriáiból írt, általa inkább „parafrázis”-nak vagy „réminiscences”-nek nevezett kompozíciók. Az eredeti funkció, a népszerűsítés és az eredeti hangzásvilág megőrzése mellett a szerző úgy tudta újjáteremteni ezeket a darabokat, hogy a melódiát a zongora sajátosságaihoz igazította és mindezekhez hozzátette a maga legendás virtuozitását. Mindmáig tartó népszerűségüknek ez az egyik magyarázata.

A Norma-parafrázis a műfaj egyik legkiemelkedőbb alkotása, melyben bravúros technikai megoldásokat hallhatunk: bal- és jobbkez keresztezése, futamok, „háromkéz-effektus”, tűzijáték-szerű sziporkázó zongorajáték. A mű alapját Vincenzo Bellini: *Norma* című operája képezi, melynek címszereplője a druidák főpapnője. A druidák az ókori kelta társadalom legmagasabb osztályrendjét alkották, s egyszerre voltak papok, döntőbírók, gyógyítók és tudósok.

Király Csaba

centenárium zongorakoncertje

2018. november 21. 19:00

Debreceni Egyetem

Zeneművészeti Kar Liszt-terem

(4032 Debrecen, Nagyerdei körút 82.)

a Debreceni Egyetem

Általános Orvostudományi Kar

szervezésében.

Király Csaba – Liszt-díjas zongora- és orgonaművész – hét hazai és két nemzetközi zongoraverseny győzteseként több mint harminc éve koncertezik itthon és külföldön egyaránt, szóló zongora- és orgonahangversenyek száma meghaladja az ezret. Magyarországi és külföldi szólóestjei mellett számos hazai, európai, ázsiai, illetve amerikai szimfonikus zenekarral, kamaraegyüttesel lépett fel szólólistaként, valamint neves előadóművészekkel, karmesterekkel. Hazai és külföldi zenei fesztiválok visszatérő vendégművésze volt Európa nagyvárosaiban, valamint Japán, az Egyesült Államok, Kanada, Dél-Korea, Kína, Egyiptom és India nagyvárosainak koncerttermeiben, templomaiban.

Széles előadói repertoárja magában foglalja kortárs művek bemutatását is (Lutoslawski, Ligeti zongoraversenye, Kurtág: *Kettősverseny*, *What is the Word*). 2004-ben kitüntetését kapott az *Artisjustól* magyar zeneművek bemutatása és megismertetése érdekében végzett kimagasló tevékenységéért. Koncertjein gyakran *improvizál*. Számos nagyszabású orgonaátíratot készített szimfonikus zenekari, oratorikus és versenyművekből.

Mintegy százhatvan hangversenyen keresztül, koncertsorozatok alkalmával előadta *Bach* teljes „*Wohltemperiertes Klavier*”-ját, *Mozart*, *Beethoven* és *Schubert* összes zongoraszonátáját, *Haydn* csaknem valamennyi szonátáját, *Chopin*, *Schumann* és *Liszt* zongora-életművének jelentős részét, *Bartók* összes zongoraművét, *Liszt* és *Bach* valamennyi orgonaművét. Legutóbbi koncertsorozatában 2015-2017-ig ismét előadta *Bartók* összes zongoraművét, ezúttal *Bartók Béla* Bösendorfer zongoráján.

2005-től a Liszt Ferenc Társaság *főtitkára*, 2013-tól elnöke. Pécssett kétszer megszervezte a *Liszt Ferenc Nemzetközi Zongoraversenyt*. Zsűritag volt további külföldi nemzetközi zongoraversenyeken is. Művészi tevékenységéért szülővárosában 2001-ben a *Pro Urbe Komló* kitüntetéssel, majd később, 2003-ban *Liszt Ferenc-díjjal* jutalmazták.

Számos zongora- és orgonakurzust tartott *Magyarországon*, több *európai országban*, az *Egyesült Államokban*, *Kínában* és *Japánban*. Néhány évig zongoratanárként tanított a *Zeneakadémián*. A dél-koreai *Taegu-Hyosung Egyetem* orgona tanszakának vendégprofesszora volt. További tisztiségei: A *Pécsi Martyn Ferenc Művészeti Szabadiskola* örökös tiszteletbeli tanára, 2012-ől a *Pécsi Tudomány-*

egyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézetének zongora- és orgona-tanszakvezető tanára, ahol 2018. szeptembertől egyetemi tanári kinevezést kapott. 2014-től három évig a *Bartók Béla Emlékház igazgatója* volt.

Az elmúlt harminc évben a *Magyar Rádió* Király Csaba magyarországi koncertjeiből számos felvételt készített. Megjelent CD-kiadások: *Beethoven IX. szimfónia (Liszt-zongoraátírat, Navos)*; *Liszt: B-A-C-H prelúdium és fuga, B-A-C-H fantázia és fuga, „Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen” variációk, zongora-orgona változat (Hungaroton)* /2001-ben elnyerte az „*Év magyar klasszikus hangfelvétele*” díjat/; *Karácsonyi improvizációk (orgona, Zabrze)*; *Beethoven IX. szimfónia (orgonaátírat, Vierzehnheiligen)*; *Liszt Ferenc válogatott zongoraművei (két kiadás)*, *Bach válogatott orgonaművei (Budapest)*, *Gleaming Memories, zongoraimprovizációk (Pécs)*, *Jazz Improvisationas (élő koncertfelvételek: Küssnacht /Svájc/, Fukushima /Japán/ és Debrecen)*.

Az est első felében Király Csaba a „*100 éves a debreceni orvosképzés*” tiszteletére készült operarészlet parafrázisai hangzanak el.

Műsor

I.

Wolfgang Amadeus Mozart: „La vendetta”

- Bartolo doktor áriája a *Figaro házassága* című operából

Charles Gounod: „Vive la médecine”

- Sganarelle favágó áriája a *Botcsinálta doktor* című operából

Gioachino Rossini: Don Prudenzio doktor áriája

a *Reimsi utazás* című operából

Pjotr Iljics Csajkovszkij: René, Provence királya

és Ibn-Hakia mór doktor kettőse;

Ibn-Hakia monológja a *Jolánta* című operából

Gaetano Donizetti: „Udite, udite, o rustici”

- Dulcamara csodadoktor áriája a *Szerelmi bájital* című operából

Gaetano Donizetti: Két részlet a *Don Pasquale* című vígoperából

- „Bella siccome un angelo” – Malatesta doktor áriája

- Don Pasquale és Malatesta duettje (Hadarókettős)

II.

Liszt Ferenc: Norma-parafrázis

(Réminiscences de Norma de Bellini)

Király Csaba: Klasszikus és jazz-improvizációk

Orvosok az operaszínpadon – medicinák helyett csodaszerek

A koncerten elhangzó zongoraművek mindegyike sajátos módon kapcsolódik az orvostudományhoz. A kompozíciók olyan operaáriák átíratai, melyeket az eredeti műben az orvost alakító szereplő énekel. Ezek az orvosok azonban az adott történetekben többnyire nem szaktudásukkal, hanem praktikájukkal, fondorlatukkal járulnak hozzá a gyógyuláshoz, mint például: *Bartolo*, akiben nagyobb a bosszúvágy, mint a gyógyítási szándék, *Sganarelle*, a favágóból lett botcsinálta doktor, vagy *Dulcamara*, aki bájitalával hoz gyógyulást sokak bajára.

1. Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791):

„Figaro házassága” – Bartolo bosszúáriája

Az eredeti vígjátékot Beaumarchais francia drámaíró írta. A történet a korabeli cenzúra nemtetszését vívta ki kényes témája miatt, ugyanis az első éjszaka kegyúri jogát érinti. E körül bontakozik ki a cselekmény, azaz a konfliktus az úr és a szolga (később a gróf és a grófnő, vagyis férj és feleség) között. A végeredmény azonban az, hogy a szolgák megszégyenítik urukat.

Mozart Lorenzo Da Ponte szövegkönyvírórt kérte fel, hogy írja meg számára a *Figaró házassága* librettoját. Első közös munkájuk volt ez, mely mindkettőjük nevét halhatatlanná tette.

A történet a XVIII. században, Almaviva gróf kastélyában, Sevilla közelében játszódik. Figaro és Susanne az esküvőjükre készülődnek. A gróf már előtte lemondott az első éjszaka jogáról, de mivel tetszik neki a menyasszony, azt a szobát ajándékozza az ifjú párnak, amely az ő hálószobája mellett fekszik. Marcellina korábban pénzt kölcsönzött Figarónak, azzal a feltétellel, hogy ha az nem tudja megadni tartozását, elveszi őt feleségül. Ezzel egy újabb akadály gördült a szerelmesek elé. Marcellina házassági tervét természetesen Bartolo, a sevillai orvos is készségesen támogatja, bosszúból, amiért annak idején Figaro meghíúsította, hogy a doktor feleségül vegye nevelt lányát. Ekkor hangzik el a híres „bosszú-ária”.

2. Charles Gounod (1818-1893):

„A botcsinálta doktor” – Sganarelle áriája

A szerző nevét elsősorban a *Rómeó és Júlia* vagy a Goethe nyomán írt *Faust* című operái révén ismerhetjük. Az első igazi sikert a műfajban azonban az 1858-ban bemutatott „*A botcsinálta doktor*” című opera comique-ja (vígoperája) hozta meg számára, melynek irodalmi alapja Molière azonos című vígjátéka (1666).

A címszereplő Sganarelle, a favágó, aki egy családi perpatvar következményeként kényszerűségből doktornak adja ki magát. II. felvonásbeli áriájában Sganarelle orvosi köpenyben lép színre és hozzájárul, hogy diagnosztizálja a némaságban szenvedő kisasszony, Lucinde betegségét. Amikor az áldoktor megszólal, egy szavát sem érti senki, de sikerül lenyűgöznie tudásával a körülötte állókat. Orvosságnak borban áztatott kenyeret ír fel. A néma lányt végül nem ő, hanem a szerelem gyógyítja meg. A favágó azonban úgy dönt, hogy bár nem orvos, a jövőben mégis folytatni kívánja a mesterséget, mivel az igencsak jövedelmező.

3. Gioachino Rossini (1792-1868):

„Reimsi utazás” – Don Prudenzio áriája

A művet Rossini felkérésre írta: X. Károly francia király megkoronázását ünnepezték vele. A történet 1825-ben - a Bourbon restauráció idején-, X. Károly koronázásának előestéjén játszódik. A helyszín egy képzeletbeli wellness-hotel Plambièresben, az Arany Liliom – mely a francia királyi szimbólum is egyben. A mű „cselekményének” a fő célja, hogy lehetőséget adjon a 14 főszereplő számára, hogy nehéz és látványos szólókat énekeljenek. A szálló vendégei elhatározzák, hogy elutaznak Reimsbe a koronázási ünnepségére. Don Prudenzio, bár neve bölcsességet, elővigyázatosságot takar, mégis kétbalkezes orvosként lép színre. Az agyonszervezett utazás végül elmarad, mert nem sikerül lovakat